

Dr. Mandics György:

A ROVÁSKRÓNIKA HOZADÉKA A MAGYAR ŐSTÖRTÉNETÍRÁS SZÁMÁRA

Gazda Józseffel beszélgetve kedves barátom azt találta mondani, hogy számára, aki nem rovásírás szakértő, az a legizgalmasabb kérdés az újonnan feltárt rovásírás hagyaték szempontjából, hogy ez milyen kihatással van, s lesz a további kutatásokra, amelyek a magyar múlt feltárását helyezték céljaik középpontjába. Rögtön elismertem, hogy ez egy kardinális kérdés, amelyet viszont ma még nem lehet nagyon pontosan megválaszolni, hiszen bár egyfelől igaz, hogy a kutatás még nem fejeződött be, de az is igaz, hogy már ismerjük az egész anyagot a maga méreteiben, s azt is: mit tudunk immár biztosan róla.

Azok számára, akik most találkoznak csak ezzel az anyaggal, elmondhatjuk, hogy XI. kódexünk, s több tucat töredék anyagunk maradt fenn. Az anyagok paleográfiai elemzése kimutatta, hogy több mint 20 részleteiben eltérő rovásábécét használtak a másolatok készítői, akik összesen 165 eltérő alapszöveget írtak, másoltak, némelyiket 6 verzióban is. Ebből 124 verses szöveg, a többi önálló próza, levél, kommentár, utasítás, jogi okirat töredék, tankönyv darab, felirat másolat. A verses szövegek alkotják a gyűjtemény gerincét, egy gesztát, a magyarok eredetéről, s királyaik vitéz tetteiről. Az is kiderült, hogy az anyagból 71 szöveget elemezhetünk alaposan, mivel kettőnél több szövegváltozatunk van; 36 szövegünk maradt ránk egyetlen rovásváltozatban, s csak 17 azok száma, amelyek csak latin-betűs átiratban maradtak meg, de tudjuk, hogy eredetileg ezek is rovásszövegek voltak. Előadásunkban ezekre a forrásokra összpontosítunk,

Honnan jöttünk?

Ezt a kérdést, amelyet a latin nyelvű krónikák egyöntetűen úgy válaszoltak meg, hogy a nagy síkságokról, ahol őseink íjészítő lovas-népek voltak, a mai akadémikus történelem pedig úgy, hogy az Ural környékén vadásznépek voltak, a rovásírásban fennmaradt geszta szerzői egyértelműen

a magyarok ősatyját a hevült föld képében határozzák meg. Neve Kamad. Felesége Öm, az Ősforrás, kinek neve beszélő név, s világosan utal az ömlőre. A forró föld a forrástól gyöngyöző termékeny földdé alakul, s ekkor neve már Kam, vagy Kám, a gyöngyöző. Az ő felesége Emű, egy újabb forrás, akinek életvizéből szület elsőként Kus. a folyó. A folyó ágai a népek. Kus gyermekei, kisebb folyók, kiknek száma 7. Az ötödik gyermek (leágazás) Szizág, kinek 2 fia Hunor és Magor.

A mítoszból megtudjuk még, hogy KUS mellett Kámnak még másik 6 gyermeke is született, s ha mindegyik gyermeke ismét öt-hét ez már 49 nép. Ezek lepték el a földet.

Egy másik mítosz a nőági rokonokat számlálja elő. Hét nő is született Kam és Emű nászából. Ezek heten a csillagok, s fent láthatók az égen.

Látható, hogy ez egy világos természetmítosz, mely szimmetrikusan elrendezi az eget és Földet, s az élet jelenségeit ebből a nászból vezeti le.

Ez a rendszer, mint kimutattuk Mohácsig állt fenn, s még II. Lajos tanító könyvében benne volt 1516-ban (SARGY IV,286)

Az ősmagyarok életformájáról csupán néhány ének töredékből következtetünk. (pl. Cicero Kód. 1), amely megjegyzi, hogy az ősök emlékét felidéző szertartás árokásással kezdődik, amelybe vizet vezetnek, s ide ültetik a „venereket” az ősök emlékére. Nos az árokásás szertartása csakis egy öntözéses földművelési rendszer ismeretével érthető, mint ahogyan a nagyszámú szó, amely az ár köré épül. Az ár, az árok, a víz folyás számtalan szava, amelyek közül a legmeghökkenőbb az ár homonímiája, az ÁR. Vagyis a víz árja és az értéke egy tőről fakad. Ezt közvetíti az ÁROK, a víz mozgásait uraló csatorna. Nem véletlen az sem, hogy egy későbbi korból a várak alatti mentő alagutakat is AJ-ÁROK (AJ-eReK) néven nevezik meg. (SARGY, I, 39). S ezt nem egyszer hiszen a Sellei kastélyban talált titkos rovásfelirat is így beszél a kincshez vezető föld alatti útról: AJ-eReK (SARGY, IV, 366). Az ÁROK és az eReK, pontosabban a VeNeReK pontos tájékoztatást adnak arról, hogy a magyarok milyen növény termesztésével foglalkoztak intenzíven: a szőlővel.

A szőlő venyigéi a rejtélyes VeNeReK, amelyeket a TESZ nagynevű kutatói sem tudtak azonosítani.

Csak annyi derült ki, hogy a szó, „valamiféle italt” jelöl, amelyet a középkori krónikák szerint az ebéd után fogyasztottak. Nos, jelentem tisztelettel, ez a rejtélyes ital a bor, amelyet a szőlő „vén ereiből”=venerek ékezethiánnyal, préseltek és erjesztettek. Ez holt biztos, mert van olyan vers, amelyben a venerekre szinonimát is olvashatunk: AGG IN, sőt azt is megtudjuk, hogy Pécsre a rómaiak hozták be a Kárpát medencébe a „VeNeReKet. (SARGY, III,

74) A VeNeReK kifejezés azonban egy plussz ajándékkal lep meg: mivel kihalt szó, s csak 1372 és 1492 között használták a Jókai kódex (JókK, 131) és Festetics Kódex, 1493 (FestK.167), ez egyben meghatározza az adott versek hivatalos korát is. Ekkor születtek ezek a versek: Tilay János deák, Kova Áron deák, valamint Lázár hegedűs, A hegedűs és „Váradi Péter hegedűs” énekei. (SARGY VI, 301). Mi több, Janus Pannoniusról írt monográfiámban kiderítettem, hogy a rováskronikákból ismert éneket (Váradi Péter hegedűse) Mátyás rendelkezése írta egy hegedűs az őt kijátszó Váradi Péter érsek bebörtönzése alátámasztására. Ez az esemény 1484. augusztusában történt, így tökéletesen illik az adott időhatárhoz. Ez a kettős vakpróbához hasonlóan szinte megdöbbenő bizonyíték rovásírásaink korban elhelyezésére. Szó sem lehet 1870-es hamisításról, ahogyan azt Szarvas Gábor feltételezte, a rovás anyagok megvizsgálása nélkül, hiszen Somogyi Antal ki nem találhatta a „venerek” szó értelmét, hiszen akkor már 400 éve senki sem használta!!!

Összegezve: a Magyarok ősei egy forró földön éltek, ahol perzselt a Nap, a víz nagy érték volt, ezért a termékenység csak a víz által valósulhatott meg. Kertgazdálkodás volt az ősök tevékenysége, s állatterelés. Ménesek és nyájak felügyelete. Nos ez gyökeresen ellentmond a fenyves-erdőknek is, a tundráknak is. Őseink a rovásénekesek szerint így éltek.

Hol volt az Óshaza?

Erre a kérdésre már nem adható egyszerű válasz. Ha az énekekből kirajzolódó földrajzi világképet nézzük, akkor a Kelet irányban legtávolabbi forrás HUNOR KARATJA A ZÁM KÖZELÁBEN (inc 283 kép, 0004a, 12 sor). Előtte KOR A ZÁM földje van, amiben felismerhető Khorezm, amely a középkorig nagyszerű város, amíg a sivatag be nem fedte. (inc 283 kép 0004b, 7.sor). (Mindkettő SARGY, III, 10-11.old) Ez jól írja le Közép-Ázsia és tovább észak Mongólia vidékét, a sejtetett Nagy fallal.

Délen SÁG nemzete uralkodik a tenger mellett, amibe az INDÓS VIZE 9 ÁGA ZAT- TAL GÜRŐDIK:” (inc 283 0003, 8 sor). Ez világosan utal az Indiai óceánra.

Nyugat fele A tenger előtt a LÉG-HeGY (inc 283, 0003, 9. sor) ami valószínűleg a Kaukázus? Innen egy folyó ömlik a tengerbe amit SARJAS POLI-nak nevez a rovásíró.

Hogy ez mi lehet, melyik folyó, nyílt kérdés. A ma ismert anyag alapján nem pontosítható.

Ha körbe tekintünk a helyről, ahonnan ez a látvány feltárulhat, a leginkább

a Kaukázus jut az eszünkbe. Több eposztöredék s egy kiséposz világosan ír a Fűszine völgyről, ennek oldalán a hatalmas hegyről. Ez a konfiguráció a Kura folyó tölcésrszerű völgyét juttatja az eszünkbe, ahol ott vannak az Ürményi lázadók - az Örmények, és Szava királysága, amely az adott korban a leginkább a Szavárdokra emlékeztet. A Magyarok a szavárdokkal félig-meddig rokonok, de aztán gyűlölet lép fel a királynő és Bükkösi vitéz között, aki a Királynő lányát veszi el, s nem Őt. Hogy mennyi történelmi hitele lehet egy ilyen történetnek, az önálló kutatást igényel, ám az biztos, hogy a királynő a támogatója az Ártmány (Ármány) kultuszának, ami lehetséges. Ezzel szemben a Magyarok Napimádóknak vallják magukat, ami ismét csak lehetőség. S tovább az a kijelentés, hogy a székelek innen viszik magukkal a Napimádat szokását. A Napimádat számtalan jelét megőrizte a magyar népvallás, és a motívumkincs, míg ezzel szemben az akadémikus szemlélet nem tud mit kezdeni a Nappal, mivel nincs a finnugor nyelvekkel hasonlítható gyökalakja. Elvileg nem lenne szabad ismernünk a Napot, mert nincs a finnugor Alapnyelvben. Talán más nyelveket kellene faggatni ott a Kaukázusban, avagy Közép-Ázsiában? Ez a nyelvészek számára jövőbeli feladat.

A Hét vezér, hányszor hét?

A Kaukázusi magyarok hét vezért tisztelnek, s ezek: BALK, URSÁG (Ország), DeReG, Uz, KOMAR, GUD, KAS. (Inc 283, 0011- 013). Ők indulnak el a Kaukázusból Észak felé.

A hunok is hét vezérrel indulnak Európa felé: Vela, Keve, Kadocsa, és Etele, valamint testvérei, Reuwa (Ruga) és Buda voltak a kapitányok, ezen kívül Kádárt, a Torda nemzetségből választották meg bírónak, aki valamennyi felett bíraskodhatott. (Kézai, 6).

Etelközéből is hét vezér kerekedik föl, hogy megtegye a honfoglalást: Álmos, Előd, Und, Tas, Huba, Kunt, **Tuhutum**. (Cicero, 57 ének, 59-60.)

Árpád négy terebélyes csepefa (Cserefa) árnyékában hűsöl Csepel szigetén. Ott van a többi hat vezér sátra is. Míg a kémelek jelentését várják a Dunántúlról, a táltosokat hívja, hogy mondjanak jóslatot. A hét törzs hét táltosa egy darab parazsat tett egy fém kanálba és Árpád elé vitték. Ott a hét törzs vezére egy darab cserefát hozott, s a zsaráttal meggyújtották. Ez jelképezte a szövetséget. (Cicero, 5. ének)

Hét vezér kötötte meg végül Pusztaszeren is a szövetséget. Anonymus 1200 körül ezt így hagyta ránk: Álmos fia **Árpád**, Előd fia **Szabolcs**, Kündüfia **Kurszán**, Ond fia **Ete**, Tas fia **Lél (Lehel)**, Huba kitől a Zemera (**Szemere?**) nemzetség származik, és Tétény (Tuhutum) fia **Harka**. (Anonymus, 1 és 6.)

E listába Györffy szerint hibásan került be Tas és Lél, akik léte 950 körül biztos. (Györffy, István király, IV. javított kiadás, 31) A Későbbi krónikákban megőrzött vezérnévsor történeti mondákon alapul: Árpád, Szabolcs, Gyula, Küнд, Lél, Vérbulcsú, Örs. (Györffy, id.mű, 31)

A nevek tehát változnak generációról generációra. A rovásírás megtoldotta a krónikákból ismert három listát (Hun, Etelköz, Pusztaszer) a Kaukázusból valóval. A nevek változnak, ám a struktúra marad.

Ha megpróbálunk körülnézni az adott korban, azt találjuk, hogy Lengyelországban, I. Mieszko fejedelemnek 7 felesége, volt, mielőtt a későbbi hites felesége Dąbrówka megjelent volna s keresztény házasságot kötött volna vele. A 7 feleség roppant fura a számuk miatt, s azért, hogy viszonylag funkció nélküliek. Ezért a lengyel Anonimus, akit a források származása miatt francia Anonimusként vagy Gall Névtelennek neveznek, ezen állítását a lengyel kutatók később végtelenül vitatták, s a leggyakrabban szimbolikusan értelmezték, mint a hét tartományból álló birodalom egy-személyben egyesítését. (Galli Anonymi Cronica et gesta ducum sive principum Polonorum. Monumentum Poloniae Historica, N.S.t.II, Krakow, 1952,16-21.) A Vitákról. Tapolcai László: Książę Mieszkoi i jego żony. In: Polono-Hungarica, ELTE, Lengyel Filológiai tanszék, 2016, 325-332). Mi több nem csak a tőlünk északra, de a tőlünk délre fekvő horvát királyi alapításokban is megjelenik a hetesnek ez a mitikus jelenléte. Gyanús, hogy mindkét esetben a magyarok hozták be divatba ezt a mágikus hetest, amely máskülönben igen általános, ősi szimbóluma a legerősebb és leghatékonyabb csapatszervezési elvnek, a modern pszichológiai kutatások szerint is. (Mandics Gy. A rejtélyes írások könyve, Albatrosz, Bukarest, 1981, 58. illetve M.Gy.: Rejtélyes írások, Akadémiai, Budapest, 1987,31.)

A BIBLIAI leszármaztatás szabálya

A középkori európai történetírók másik kedvenc toposza a bibliai leszármazásrendhez való csatlakozás. Ez alól a magyar krónikások sem kivételek, mondhattuk eddig. Ez mit jelent gyakorlatilag? Ha elfogadjuk a kereszténység téziseit, akkor mindenki Isten teremtménye, s Ádám és Éva leszármazottja. Elkövette a Bűnt, amiért kiűzték a Paradicsomból, majd a többi bűnben is részes, amiért Isten Özönvízzel sújtotta az emberiséget.

Ebből csak Noé menekült meg. Neki három fia lett: Sém, Kám és Jáfet. Ezek az egyházatyák szerint minden emberfaj ősatyái.

Anonimus, „Béla névtelen jegyzője” (1196) szerint a legrégebbi hagyomány szerint a magyarok szkíták, akiknek első királya Magóg, Jáfet fia. A Magyarok neve Magógból ered. (Anonymus, I. fejr.)

Kézai Simon krónikája szerint (1282) szintén Japhettől származott Ménrót, aki Bábel tornyát akarta megépíteni, sikertelenül, majd innen Evilath földjére költözött, Persis egyik tartományába, ahol Eneetől két fia született Hunor és Magor. (Kézai. I. könyv I, 3)

Az 1330-körül született budai minorita krónika szerint Nimród a magyarok őse. Apja Tana, nagyapja Jáfet, Noé fia. Hunor és Magor Nimród leszármazottja. A Dubnici krónika, az Acephalus, a Sambucus és a Római (Vatikáni kódex) verziója ugyanezt állítják. Szentpétery latin krónikakiadásában ez az S verzió.

Az 1350-re datált Pozsonyi krónika szerint az özönvíz után 201 évvel Jáfet magvából kelt Ménbrót(így) gigász, Tana fia. Ménbrót felesége Enoch (így!) szülte meg Hunort és Magort Evilath földjén, amit akkor már Persisnek neveztek (Pozsonyi krónika 2) Hogy Énoch=Hénóch egy férfi próféta a Bibliában az illik elfelejteni?

Az 1354-ben született Zágrábi krónikában, akár az 1374-ben született Váradi krónikában nincs szó a magyarok eredetéről, csak királyneveket találunk rövid megjegyzésekkel, ezért most őket átugorjuk.

Kálti Márk Képes Krónikájában (1358) immár forrásokra való laza utalásokkal elmondja, hogy Szent Jeromos szerint Jáfet második fia volt Magóg, akitől a szittyák származnak. Kám fiai Afrikába kerültek, mivel Etiópiát Kus-ról kusitának nevezik; Phuttól erednek a sibiiek, akiket előbb phutoknak hívtak, a Phut folyó után; Saba nevű fiáról nevezték el a Sabateusokat; Evilathtól származnak a Getulok; Sabatha a sabathenusok őse volt. Végül Kus nemzette Nimród is, aki a nagy vadász volt, de ő építette a Bábel tornyát, s ezért elátkozott lett. Kézai szerint Hunor és Magyor nem lehettek Nimród fiai, mivel Nimród a Kus, Kám vonalhoz tartozott, s ők Afrikában éltek. Jeromos, aki viszont nagy tekintély, azt állítja, hogy Jáfet vonalához tartoztak, mint minden európai. Ezt támasztja alá Szent Szigilbert antióchiai püspöknek a keleti nemzetekről szóló krónikája is, aki szerint Jáfet fia Ménrót ötvennyolc esztendővel a vízözön után bement Evilát földjére és feleségével Enével nemzette Magyort és Hunort. (Kálti, Képes Krónika, 3-4. rész; Szépirodalmi kiadás, 36-37)

Láthatjuk, hogy ez a rendszer, amit e krónikák vallanak zömmel ellenkezik azzal, amit a rovásírás hagyománya tartalmaz. Kámad, Kám, Kus, illetve Öm, Emű, mint nőistenek, nem illeszkednek be a Biblia hagyományvilágába. Mi több, e szerzők nem említik Noét sem, a Vízözönt sem, s az emberiség bűnös voltát sem. A leszármazást tételesen tárgyaló négy ének közül az első kettőben Kam az ősapa. De ha alaposan és figyelmesen olvasunk, kiderül, hogy Kam az első énekben az ősföld (1, 3, 5), míg a második ének szerint Kam a gyöngyöző föld (vagyis a nedves Föld). A 16. ének írója szerint Kam egy nagy víz, amely a Kerek Tóhoz vezet (16, 7)! Ugyanez szerint Jáfet Kus fia, ami egy Biblia ismerőnek botrány, hiszen Kám testvéréből Kám unokáját gyártani durva apokrif. Ettől eltérő tömör és Kám nélküli leszármazási vonalat vall az 57. ének szerzője, aki szerint a magyarok származtak Jáfet szent Atyától, Szkythiából. (37, 8)

Amint a Cicero kódex szövegeinek kommentárjaiban kimutattunk, az 1460-as években kemény ideológiai vita dúlt a Kám-tól vagy a Jáfettől való leszármazás kérdésében, ám ez a szövegekben inkább, mint a Magóg vagy Nimród szemben-állítás jelent meg. Aki ugyanis Magógot választ az a Biblia szerint Jáfethez vezet, aki meg Nimródot, az Kus-hoz kerül. Ezt Turóczi világosan látja, s azt is, hogy Kámot, Noé bűnösként elítélte, ezért nem lenne jó egy bűnöst vallanunk ősünként (Thuróczy 6). Tehát a magyarok, akik szeretik Nimródot, azok mondják azt, hogy a nagy vadász fiai is vagyunk (Thuróczy 8). Hogy lehetne ezt megkerülni?

Csak úgy, hogy Kámot és Kust leválasztjuk Noéról, s egy tőlük független rendszert dolgozzunk ki, mely nem épít az ősi bűnre és büntetésre.

A rovásírók köre, akik egy Platonon átszűrt rendszert vallottak, sajátos KAM és KUS értelmezést alkottak, a bibliai értelmezéstől függetlent, mely az ősi gondolkodással egybevágott. KAM mint a bőség és termékenység jelképe, a KAMRÁ-hoz vezet, KUS mint a folyó, mely egybevág a KUT-tal, a mindig életet adó forrással ugyanis lényegesebb üzenet volt nekik, mint a talmudi elmefuttatások KAM bűnéről, amelyeket nem is ismertek közvetlenül. Hogy ez 1460 körül történt, ismét csak igazolja az akkori kor szabad szellemét, s hogy később KAM és KUS hivatalosan kiesett a politikailag korrekt beszéd köréből, az a történelem kanyarjainak bűne. Szellemi MOHÁCS.

Rokonunk, Attila

Hogy a magyarok mennyire rokonai a hunoknak, azt a rovásírók anyagai nem tudják sem igazolni, sem cáfolni. A sok tudós turkológus ugyanis hallatlan erőfeszítést fejtett ki, hogy eleinte Habsburg parancsra, később már csak szakmai rögeszméből „kijózanítsa” a magyarokat a hun rokonságból. Hogy ebből mi igaz s mi nem, azt valójában akkor tudjuk majd csak eldönteni, ha feltárják az észak-Kínában levő hun királyi halomsírokat, s közzé teszik az ott talált hun nyelvű feliratokat, esetleg dokumentumokat. Addig a nyelvrokonság kérdése pusztán találgatás, az etnográfiai párhuzamok, a kulturális párhuzamok maximum csak a sejtésekre elegendők. A régészet ma még csak azt tudja igazolni, hogy Észak Mongóliában a hunok várfalakkal rendelkező erődített városokkal rendelkeztek, s az orosz régészek pedig azt hogy a Jenyiszej mentén a gyűrűs földvárak valóban hun földvárakat jelölnek, míg a szomszédos folyópartokon a feliratok (mai tudásunk szerint) egy székely törzs, a Csíkok feliratai. Jelenlétük mintegy 250-300-ig követhető. Akkor a hunok és a csiki székelyek egy része elindul Nyugat felé, de még 600-700 örül is jelzik egyre csökkenő jelenlétüket az új türk s az ujjur forrásfeliratok. A székely feliratokat 2019-ben sikerült megfejteni egy szerencsés lelet következtében, amikor egy barlangban lelt feliratról kiderült, hogy majdnem tisztán Nikolsburg jeleiből áll. Az egyik feliratban tételesen is megjelenő székely SzeJK Székely FŐ, s egy sírfeliratban talált SzeGÉNY SzéKeLY megnevezés halomra döntötte azt a Hunfalvi által hirdetett tézist, amely szerint a hunok és a magyarok sohasem találkozhattak, hiszen Attila és a honfoglalás közt 500 évnyi időszakadék van. Most már feliratok sora jelzi hogy bizonyos székely törzsek, mint a Csíkok, a hun törzsekkel együtt mozogtak, s a honfoglaló Árpád vezette törzsek előtt évszázadokkal már a Kárpátok gyűrűjén kívül helyezkedtek el. A rováshagyomány megőrizte a Szeret folyó menti székelyek létét, s ezt jelzi a bizánci történetírók némelyike, s az arab földrajzi írók hada is. Így alappal létezik egy hatalmas népi történelmi hagyomány, amelyben Atilla a magyarok rokona volt, s marad, hiszen neve, élete- emléke belénk égett, s mindegy, hogy mennyi ebből a legenda, s mennyi a valóság, a mi álmaink már összefonódtak vele, neve egyike a legkedveltebb magyar neveknek.

A rovásírók négy éneket szántak emlékének. Ciceró kódex: 19. ének A tizenkét királyrul; 20.ének Attila vendégei; 22.ének Attila mulatása; 23.ének Attila lakomája. Ezek tökéletesen rávilágítanak arra a kényszerhelyzetre, hogy a forrásaink a hunokról oly roppant szűkszavúak, hogy csak egyetlen mozzanatunk van, amit íróilag megformált alakban maradt ránk: ez Priszkosz

rétor (410?-472?) bizánci küldöttsége jelentése (449), amelyek csúcspontja Attila lakomája. Ez a forrása és axiomatikus pontja mind a négy Atilla éneknek. De ebből a részből is viszonylag kevés motívum származik, mint a furcsa jelenség: Attila fatányérból eszik és iszik, míg a vendégek aranytányérból. A mulatságokon folyó bor, az igricek zenéje is valós, ám a többit a szerzők fantáziája tölti ki, pont úgy, ahogyan később a nagyszámú Attila regényben, költeményben, eposzban. A Tizenkét király, Zonobajo éneke Kusról, és Kus dicsőségéről, amit egy mennydörgés hagy jóvá; az „Attila vendégi” egyik király látomásáról szól, aki ennek hatására átáll Attila oldalára; az Attila mulatása is egy táltos ének a bor és a harc rokonságáról, amelyekre nagy szüksége van minden hunnak, míg az íróilag legjobb szöveg az Attila lakomája, ahol nyelvi mágiával alkot mulatságos ételeket Vigar táltos.

Az ének felfedezése után sok nyelvész ismerősöm jelezte, hogy bizony ez bukás: a szöveg olyan friss, hogy lehetetlen, hogy ezt 1450-60 körül írták volna, amit én azt elképzelem. Mi az, hogy egy „gyotáig nyargal”, ahol „nyúlárnyékát szed”, amit a kengyel léceire függeszt, a „jég miatt megfőz”, s ha nem iszunk rá „rókász bort”, akkor a beleinkben „sok kisnyúl terem, rohangál”! (Cicero, 23 ének, 25-33 sorok).

Nos e kérdésekre nem tudtam rögtön válaszolni, hiszen bár a költői abszurd mechanizmusát értettem: a nyúl árnyék növény úgy viselkedik, hogy a benne szereplő nyúl szó jelentése kis nyulakat szül, ha nem találkozik a nyúl ellenségével, a rókával, amely szintén csak metaforaként kerülhet a belekbe „rókász” – borral, vagyis olyan borral amit az ember kiöklendezik, avagy finoman szólva: kirókázik. A nyelvészek szerint ezek lehetetlenek, ilyen nem lehet kitalálni a középkorban. Ha azt mondanám, hogy Tandori írta pár éve elhinné, de hogy 1460-ban? Egy ismeretlen igrice? Ugyan már.

Nos tisztelt uraim. A puding próbája a megevés. Nézzünk utána. A Nyúlárnyék. Akármilyen hihetetlen Szinnyi József Magyar Tájszótára, I. kötet, 1561. hasábjában rábukkantam erre a csodabogárra: „nyúlárnyék” = vad spárga, avagy asparagus officinalis. A rókázik, gondoltam könnyebb lesz. A TESZ-ben rá is találok (III.432), ám kiderül, hogy ez nyelvújítási szó, s 1808-ban rókáztak a magyarok először hivatalosan. Ezt nehezen fogadtam el. De mit ad Isten, ezt találom Tinódiban, 1548-ban, hogy a derék hadfiak „rókát szagatnak”. A már említett tájszótárból pedig megtudom, hogy a magyar parasztok „nyúzzák a rókát” (II. köt, 1872), ha jól beittak. Vagyis a róka itt ólálkodik, vagyis a „rókász” bor csak azért nem került be valamelyik szótárba, mert akik ezt megírhatták volna, nagyon elbágyadtak, s nagyobb gondjuk volt annál, mint hogy nyelvészkedjenek.

Na és a Gyota, ahonnan mindezt felszedte a táltos?

Nyelvész barátaim mosolyogtak, mikor kiderült, hogy e szó nincs a Magyar nyelvtörténeti szótárban, nincs a híres TESZ-ben, s mi több az Erdélyi Magyar Szótörténeti tár 14 kötetében sem. S akkor? Nos, akik egy lyukas garast sem adtak volna értem, rosszul tették ha nem fogadtak. Ugyanis a magyar oklevél szótárban 1211-ben van Iuta=gyota a 311.oldalon. Sőt az is kiderül, hogy ez egy mára kihalt szó, a kódexek korában 1567-ben említették utoljára. A latin szövegkörnyezetből az is kiderül, hogy az erdős ligetes növénytársulások jellemzik. Itt lehetnek valódi csodák, mint ahogy a versekben lettek is.

Azt is mondták mások, hogy minő vakmerőség ilyen nyelvi abszurdokkal előjönni s mindezt Attila udvarára kenni. Nos, erre csak azt mondhatom, hogy utána néztem ismét az eredetinek, s mi derült ki: miután a bizánci követ leírja, hogy a lakomán **két szkíta énekes** Attila hőstetteiről regélt, egy különös regős: „féleszű szkíta énekel meghökkentő sületlenségeket, amivel mindenkit kacajra fakaszt” (Priszkosz, 1929, 205).

Hogy azok a sületlenségek nem igazán azok, nyilván csak az anyanyelvi hallgatók mondhatták volna meg, sajnos az ő véleményük elszállt azokban a kacajokban, amelyeket a bizánci követ említ, de nem ért.

Biztos adatok a Vándorlásról.

A továbbiakban arról a néhány bizonyosságról szeretnénk szólni, amelyről ugyan tudtunk valamit, többnyire idegen forrásokból de éppen ezért félreértettük. A Kaukázussal kapcsolatban már említettük Szava királyságát, amely a görög Savartoi, kifejezés alatt rejtezett. Ugyanott, a Bíborban született könyvében hagyományozódott a DENTU, amelyről tanulmányok tucatját, sőt könyvet is írtak, pedig a görög írrok egyszerűen csak képtelen volt a magyar nyelv fonémáinak korrekt visszaadására. A rovásírásból most már tudjuk, hogy ez =Dontő, vagyis az a hely ahol a Don folyó az Azovi tengerbe vagy tóba ömlik. E területtel kapcsolatos egy másik nyelvi különlegesség, amit a rovásírók így írnak TÓGER. Mivel ez egyetlen versben (énekben) fordul csak elő, de háromszor, így kétségtelen, hogy ez nem elírás, hanem tudatos keveréke a TÓ-nak és a TENGGER-nek. PÁL hegedűs a szerzője ennek a szövegnek, amely a TUHUTUM végrendelete alcímet viseli, a CÍM pedig: A KERÉK TENGERRŐL.

Mivel előzőleg már volt szó a kerek tóról (kerek tó? Aral?) esetleg a Káspi Déli része, amit megkerültek, s utána keserű tónak neveztek, az Azovi vagy a Fekete Tenger kapta a TÓGER megtisztelő címet.

A ránk maradt irodalmi szövegek szerint itt a Meótisz legenda következik, a nagy mocsár amely tele van vizekkel és vadakkal, de elzárt, s csak egy keskeny út vezet ki belőle. A Képes Krónika szerint ez valahol Perzsia határa mellett található (Képes Krónika, 5. rész) s ide egy csodaszarvas üldözése közben jutottak el. Nos a lényeg: a mi rovás-krónikás hagyományunk nem ismeri a csodaszarvas hagyományt, egyetlen utalás van rá, amely lényegében különbözik attól, amit a krónikáink közöltek eddig. Vagyis a rovás hagyomány nem ismeri a Belár fiúknak és leányainak, sem Dúla Alán fejedelem leányainak hagyományát, akikkel Hunor és Magor összekelnek (Kézai, 3.rész), sem pedig Bereka fiai és leányai és Dúl leányai hagyományát, ahogyan a Képes Krónika ezt előadja (Képes Krónika, 5). Pedig a klasszikus történetírói hagyomány ezt megrendíthetetlen hagyománynak tekinti, egyfajta axiomatikus pontnak, s földrajzilag a Krím félszigetre helyezi jó messzire Perzsiától.

Pedig most a rováshagyomány megismerésével van erre egy sokkal jobb megoldás: A Kura folyó elnyúló „fű-színe-java” völgye, s bizony ez Perzsiához közeli terület. S ami a keskeny be és kijutást illeti, észak felé valóban olyan keskeny a magas helyek és a Kaszpi-tó között az átjárás, hogy sem a Nagy Perzsa uralkodók, sem Nagy Sándor nem tudta átverekedni magát hadseregével, ahogyan azt Arrianus és Rufus megírták (Derbent kapu). Ugyanez vonatkozik a déli útra, ahol újra hegyeket kell mászni, Perzsia felől, nincs síksági út a Kaszpi-tenger partján. Furcsa mód nagy tudósaink erre nem gondoltak, a Krím félsziget bűvöletében, ahol – erre senki sem gondolt - nincsenek paradicsomi nagy mocsarak, úgy, mint a Kura és az Araksz deltavidékén lehettek az ókorban, melyek sokkal gazdagabb víz-hozamuk, mint a Krím félsziget hozzájuk sem mérhető folyói.

A Meotisz őshazát Jordanes műve írta le elsőként, amikor a Hunok történetét adja elő. (Jordanes, XXIV.), Nála a Hunok egy Szarvas nyomán jönnek ki a szűk átjárón a Mocsárból.

Kézai nyomán kötődik ez össze a Hunor-Magor testvérpárral, s a férjeik nélkül sátorozó asszonyokkal (Kézai, 3). A Képes krónikában ez a kürt ünnepévé válik (Képes, 5), ami immár kazár adat. Mindezekről, amelyekről ez a Krónikás hagyomány szól, teljesen más emlék maradt a verses krónikában, ami arra utal, hogy létezett egy kevésbé tudálékos népi emlékezet a hun magyar rokonságról, amelyben a Perzsa vonal, s a Kaukázusi magyar epizód sokkal jelentősebb volt, mint azt a hivatalos történelmi vonal elfogadja. A mocsár epizód Tillay János

deák egyik versében jelenik meg (Kis kerek tóru), amely a Nagy kerek tó, sós mocsara, ingoványa. Ebben a LOSI nevű táltos vakmerőn belovagol, s elmerülne, ha a mocsár tündére OZI ki nem mentené. Mint minden különös helyszínen játszódó vers, ez is tele van nekünk különös szavakkal, melyek lényegében érthetők, csak éppen kivesztek időközben a lápvilág változásával, lecsapolásával. A mocsár helyett csá-van, a virágok közt illet találunk: Csorogány, stb. Ez arra utal, hogy a tulajdonképpeni nyelvújítás mellett és előtt több spontán nyelvújítás történt, amelynek eredményeit a véletlen leletek tárják csak fel.

Tuhutum foglalása Erdélyben?

Az Erdélyi foglalás mindegyik énekben (vö.Cicero kódex27. ének Erdélyről; 28. ének Más Erdélyről; 30. ének. A Kerek tengerről (Tuhutum végrendelete) Tuhutum személyével kapcsolatos. Valamennyi esetében e foglalás motivációja azonos: Tuhutum csakis rokonai meghívására jelent meg, hogy végrehajtsa az újrafoglalást, az elődökkel való találkozást, akik Attila halála óta várnak erre az eseményre.

Az is figyelemre méltó, hogy Tuhutum, Erdély második foglalója, avagy újrafoglalója Attila után, jóval Árpád előtt szerepel a sorban, még Álmos nemzedékéhez tartozik. Ezt világosan közli a Számos ének, amikor felsorolja a „hét ó magyart.” A 27, 28, 30. énekek Árpád nélkül szólnak az Erdélyi újrafoglalásról, s csupán a Turul útmutatása és Álmos szerepel e szövegekben.

Ettől homlokegyenest eltér a legrészletesebben megmaradt honfoglalás-történet : Anonymusé, aki láthatóan a központosított hatalom híve, s minden jogot Árpádnak kíván tulajdonítani, s az ő leszármazottainak. Nála Tuhutum csak egy kései jelenség, a Honfoglalás *befejező*, s nem *kezdő* mozzanata. (Anonymus, XXII-XXVII) Ennek a sorrendváltotatásnak nagy politikai jelentősége van. Ha ugyanis Tuhutum nem először foglalja újra Erdélyt, akkor Erdélynek semmi joga az Önállóságra, függetlenségre, s maximum vazallus lehet, Árpád kegyelméből. Erdély önállósága úgy tűnik, hogy a központi hatalom sarkalatos témája lehetett, ezért történelmi manipulációktól sem riadtak vissza, hogy ne legyen oka semmiféle autonómiára, de hogy mégis létezett ez az Autonómia, annak bizonyága, hogy önálló rangja: „vajda” volt Tuhutum, állítja ez a verses krónika is. Amikor erős volt a központi hatalom, mint Szent István idejében, akkor fegyverrel kellett érvényesítenie a hatalmát a Gyula felett, akiről kiderült, hogy bizánci keresztény volt, de ahogy a központi hatalom gyengült, a helyi Autonómia jelentősége megerősödött, amit

a központ igen csak nem szeretett. Ennek a dolognak lehet a következménye Anonymus tipikus csúsztatása.

1530-ban, amikor a magyarok állam teljes összeomlása volt a mindennapok gondja, nyilván Erdély függetlensége kérdése, s az Erdélyi Autonomia kardinális kérdés lett. S akkor függetlenül attól, hogy mit hirdetett addig a hivatalos történetírás, Erdély visszanyerte szerintünk logikus helyét a magyar honfoglalás történetében. Ezt példázzák ezek a versek.

Anonymus érdekes megoldása azonban, hogy ő a magyar honfoglalást Észak keletről, Kijev és Szuzdal irányából vezeti a Kárpátokon át, s nem a Verecke szoroson, mint a Kézai. Ez sok vitára adott okot. A szász tudósok, mint Josef Karl Eder ebben vélték felismerni a magyarok azon törekvését, hogy a magyarok a szászok előtt telepedtek le Erdélyben. (Csapodi Csaba: Az Anonymus kérdés, 24)

Anonymustól ered a románoktól korai itt lakása feltételezése is, akik itt őslakók voltak, a rómaiak pásztorai. (Anonymus, 24-27.) Ennek ellenérveit I. Tóth Zoltán mutatta ki részletesen (Csapodi, id. mű, 93-94) Kézai a Blackoknak tulajdonítja a rovásírás jelenlétét, akik a székelyekkel együtt élték meg a magyarok második bejövetelét. (Kézai 15) A tények ennek az ellenkezőjét mutatják: a székely írás folytonossága munkáinkban legalább az avaroktól igazolható, 2010 (RM I, 333-334; RM II, 324-397) Anonymus azonban nem tud semmit az avarokról, egyetlen szóval sem említi őket. Kézai sem tud semmit, de érzi a tátongó hézagot, s ezért a kronológiát rövidíti a kronológia rövidítők nagy öröme. (700 Attila, 872 honfoglalás) (Vö. III, 384.) A Képes krónika erre rálicitál, amikor is 104 évvel Attila után helyezi a honfoglalást Erdélyben 677-re (Képes Krónika 26). Hogy erről van szó félreérthetetlen. A betelepülő magyarok ugyanis itt földvárakat építenek családjaik és nyájaik védelmére, ezért a németek ezt mindmáig Sibenburgnak, vagyis Hétvárnak nevezik. (Képes Krónika, 26). Ezen kívül azt is megtudjuk, hogy Álmos itt hal meg Erdélyben, nem léphet Magyarország földjére. (Képes Krónika 28). Vagyis a Képes Krónika még radikálisabban nem Vereckéről szól, hanem Erdély elfoglalásáról, majd második lépésben Pannónia foglalásáról. Ha innen nézünk vissza Kézai krónikájára, akkor azt vesszük észre, hogy ami ott az Ung folyó partján történik, (Kézai 18) de a védő halmok helyett most Ung vára épül, hogy legyen elem amelyből a Hungarus nevet levezesse.

Álmos és Árpád?

Álmos történetének szentelt ének sem maradt fenn, így nem tudjuk, hogy mennyire volt ismert a másik klasszikus motívum: Árpád születése összekapcsolása a Turullal. A jelképmadártól teherbeeső Emese, a Szentlélek látogatása után teherbe eső Szűz Mária története hasonmása lehetne, ezért a későbbi krónikások igyekezete, hogy ezt a párhuzamot kidolgozzák. Ez az aranyhíd a Turul Szent lélek párhuzamhoz, amelyet a hegedűsök is szüntelenül hangoztatnak. Ezért furcsa, hogy ez az ének hiányzik. Mivel Anonymus krónikájában nyilvánvaló a Turul = Szent lélek megfogalmazás (Anonymus, VIII.), s nagy szerepet játszik a Vérszerződés is (Anonymus, VI), mindezek hiánya egy másik krónikás hagyomány követésére utal, amelyben nincsenek benne az Anonymus-féle mozzanatok.

Ezzel szemben megtalálható egy másik mozzanat a Föld alá rejtezésről egy hét éves ciklus végén. Ez a meghaló és feltámadó királyok klasszikus mítoszaira hasonlít, amelyekről J.G. Frazer gyűjtött össze két vaskos kötetnyi példát. (Frazer, J.G.: *The Magic Art and the Evolution of Kings*. vol. I-II, MacMillan and Co, London, 1911). Szerinte volt egy korszak amikor a természeti népek úgy vélték hogy a királyok felelőssége, hogy a világban rendszeresen hulljanak az esők, süssön a Nap, nőjön a termés, szaporodjanak a nyájak, vagyis magas szinten maradjon a termékenység.(I. köt, V. fejezet) Mindezt egy bizonyos ciklikusság igazgatta, hiszen a termékeny esztendőök után jött a hiány, s ekkor a király vagy eltűnt egy időre, vagy teljesen meghalt. Ez a ciklus 12, de gyakrabban 7 -8 éves volt. (Frazer, J.G.: *The Dying God*. Mac Millan and Co, London, 1911, (1920), 3 § illetve 4§, 58 skk.) A legtöbb esetben a ciklus feltámadással zárult, annak jelenként, hogy a király újra rendelkezett mágikus erővel, mely biztosította a nép élete bőségét.

A humanista udvari hegedűs már nem hitt a mágikus feltámadásban. Szavai cinikus paródiaként olvashatók.

A rejtező királyokról szóló legenda nyoma a magyar krónikás irodalomban ismeretlen. Álmos a Képes Krónika szerint Erdélyben hal meg, megölik, nem léphet az ígért földjére. Ebben azonban nem rituális gyilkosságot, inkább Mózes parafrázist sejthetünk, aki nem léphet Kánaán földjére, hanem annak határán meg kell állnia. (Képes Krónika 28)

Kettős királyság, avagy hármas?

A magyarok államrendjén összegezve a honfoglalás előtt, Györffy György megállapította, hogy Dzsajháni leírása a magyarok társadalmáról helyes, hiszen lényegében erről beszéltek a magyar követek Bizáncban a Bíborban született Konstantinnak is. E szerint a magyarok rendelkeztek egy szakrális fejedelemmel, a Kendével (Kündü), és egy hadvezér fejedelemmel a Gyulával (Jula). Dzsajháni írja le hogy a Gyula parancsára a magyarok 20 000 lovast állíthatnak csatarendbe, amely a korabeli viszonyok közt nagyhatalmi hadsereg. Másfelől viszont, amikor a döntésekről van szó, a hadjáratok elindításáról, avagy tudatos megszakításáról, akkor a két vezér egyetértése elmaradhatatlan. Ezt bizonyosan tudjuk a bizánci adatokból, hogy amikor a Császár Bulgária lerohanásának feltételeit tárgyalta meg a magyarokkal, akkor Kurszán (Cusan) Kendével és Árpád Gyulával egyaránt aláíratta a szerződést. (Györffy, *István király és műve*, 28) A honfoglalás után ez a kettős királyi rend a különálló székhelyekben nyilvánult meg kifelé a legnyilvánvalóbban. Kurszán kende az Aquincum romjai közt vert szállást télen, míg nyáron a Csallóközbe vonult fel. Ezzel szemben Árpád télen Pécs római romjai között húzódott meg, míg nyáron a Csepel szigetre költözött. Árpád négy fia a Duna két partján az a folyók vonalát követve váltogatta szálláshelyeit. (Györffy, István, id.mű, 33) Ez a rend csak 904-ben borult fel, amikor Kurszánt nyári szálláshelyéhez közel egy lakomán megölték a bajorok, mert akkor Árpád megkísérelte a két funkció egyesítését. Ennek fizikai nyoma, hogy ezentúl Csepel szigete helyett a Csallóközig vándorolt nyáron, bekebelezve a Kende birtokait. A rovásírás e tettét alátámasztja egy énekkel a Budai áldomás, amelyben leírják a 20 napos nagy áldomást, mivel ezt Budán tartják, mely Kurszán székhelye, nyilván Kurszán halotti toráról van szó. Hogy ezt nem Kurszán várának nevezik, hanem Attila várának, világos az ideológiai háttér is: Árpád úgy veszi át a Kende szerepét is, hogy magát Attila követőjének nevezi. Az ország egyesítése így teljes, ha a hatalom immár egy kézben összpontosul. (Ősi országa mind fogva) (Cicero kód, 26 ének, 2.sor).

Az eddigi adatok azonban csak két hatalmi szereplővel számolnak. Györffy is ezt teszi. Egyetlen esetben említi, hogy három fő méltóság van a magyaroknál a nagyfejedeleme, a gyula és a harka (Györffy, István, id. mű, 36), de nem lévén megfelelő példaanyaga, nyilván e harmadikat nem tudta túlzottan részletezni. Jómagunk is, bár a szerepkört érzékeltük, ám az elnevezéssel bajba kerültünk, mivel a magyar név első pillanatban mást sugallt. KARCSA a pontos rovásátírás.

A SZÖVEG SZERINT (Amit szereztek Szer előtt), aki a kard körülhordozása után nem gyűl a haditáborba, annak büntetése a hasa felszelése, és minden utódjának örök szolgaságba süllyesztése. (id. v. 10-11. sorok) Akik ezen ítélet végrehajtására hivatottak, azok a KARCSÁK. A KARCSÁK még egy énekben jelennek meg amit Gergől hegedűs szerzett, Béla hegedűse nyomán. Itt megtudjuk, hogy mivel Árpád halálakor Zoltán, Árpád kiszemelt és a Tanács által is jóváhagyott utódja, még fiatal gyermek volt, (ezt megállapították a KARCSÁK), ugyanők úgy döntöttek, hogy a gyermek felnövéséig egy vezetői testület jó létre, amely helyette kormányoz. „Küsdödségében tisztit tartják”, megtanítják a fegyverforgatásra és az ország ügyei intézésére. (id. vers. 11-16 sorok.)

Ebből az derül ki hogy a Karcsák egyfajta legfelső bíróság funkcióját látták el, ők voltak a törvényesség letéteményesei, akik felügyelték a jogrend betartását. A gyermekvezér esetében ők szabták meg kik kormányoznak helyette. Ez esetben talán ennek a nyoma a Csallóközben a Karcsóház kifejezés, mely egy utca utolsó házát a legszélsőt jelenti (ÚMTSz, III, 106). Benkő Lóránd az árpádkori személynevek közt sorolja fel a KARCSA nevet, mint kún, úz, vagy besenyő származású egyént. (*Magyar Nyelvőr*, 74. évf, 1950, 21) A nevet Balázs János ragadozó madárnevekből származtatottnak véli, ami ismét csak egybevág az ítélkező funkcióval, hiszen a karvaly, a keselyű, vagy akár a sólyom is, itélethozó madár (*Magyar Nyelv*, 71 évf. 1975, 292.)

BULCSÚ volt, Turkia harmadik fejedelme és KARCHÁJA. (De Administratio, 40; TESZ, I, 376) Moravcsik Gyula szerint ez így írandó át. A bizánci terminus görögül: χαρχα. Ebből lesz Anonymusnál Horca. Győrfinél harka (A görög khi átírása modern európai nyelvre hol K hol H Vö. Krisztus/Hrisztosz). A *Korai Magyar Történelmi Lexikon*, horka (harka) néven jegyzi, s véleménye szerint is bírói tisztség jelölése, amely később eltűnik. Valójában ez azt jelzi, hogy a Győrffy által támogatott kettős királyság intézménye, nem kétpólusú, hanem hárompólusú volt, egy jogi, bírói független hatalmi ággal. Ez a nomád katonai-demokráciát messze a feudális rend fölé helyezi társadalomépítési szempontból. S hogy e rendszer a genetikai adottságon (az ősökhöz való rokoni közelség) mellett nagy súlyt fektetett az alkalmasságra, amit népszavazás döntött el a vezérválasztás esetében, elmondhatjuk, hogy ez a **demokratikus intézményi rend máig meg nem haladott szintje.**

Mandics György
József Attila díjas, Herceg Ferenc díjas

Bibliográfia:

A rövidítve idézett alapmű a SARGY=Somogyi Antal rovásírásos gyűjteménye. Kiadta Mandics György, a rovásátírásokat készítette, Friedrich Klára, Tisza András (a legtöbbet), Mandics György, Sárdi Margit, illetve + Király Pál és +Somogyi Antal. Kiadásuk. I.köt, 2012; II.köt.2014;III. köt, 214; IV.köt, 2016. Valamennyi a Bolyai Fészek anyagi támogatásával, a III és IV. kötet az NKA kutatói ösztöndíja támogatásával íródott. A dolgozatban részletek a SARGY, V (2018) és VI.ból(2018) is. A további részletek a szövegben, illetve a kötetekben.

